

SURİYELİ SİĞINMACILARIN EMEK PİYASASINA ETKİLERİ Gaziantep ve Şanlıurfa Örneği

Aziz İLGAZİ*

Öz

Avrupa Kıtası'na yönelik yoğun iltica hareketleri ve mülteci akımlarının geçiş yollarından biri olan Türkiye, birçok coğrafyadan gelen kitlesel göç hareketlerine ev sahipliği de yapmaktadır. Türkiye göçün yoğunluğuna, mülteci, göçmen ve sığınmacıların durumuna bağlı olarak birçok ekonomik, sosyal ve politik sorun yaşamaktadır. Göçler iyi yönetildiği takdirde, ev sahibi ülkeler için tehdit ve yük olmaktan çok fayda sağlayacaktır. Türkiye, tarihsel süreçte meydana gelmiş birçok kitlesel göç hareketini yönetme tecrübesine sahip bir ülkedir. Suriye'den kaynaklanan kitlesel göçü de iyi yönetmektedir. Bu bağlamda, 2011 yılında Suriye'de meydana gelen iç savaştan dolayı Türkiye'ye açık kapı politikası ile 3 milyon 606 bin 737 kişi göç etmiştir. Gaziantep ve Şanlıurfa'ya göç eden Suriyeli sığınmacı sayısı toplam 874 bin 843 olarak kayıt altına alınmıştır (Göç İdaresi, 23 Mayıs 2019). Bu çalışma, (15- 64 yaş) grubunun Gaziantep ve Şanlıurfa emek piyasası üzerindeki etkilerini yerel düzeyde araştırmaktadır. Araştırma alanı olarak seçilen iki kentin Suriye sınırında yer alması ve nüfus açısından bölgenin en yüksek nüfusuna sahip olmaları, ayrıca en fazla sığınmacıya ev sahipliği yapmaları her iki kentin araştırma alanı olarak seçilmesinde etkili olmuştur. Ayrıca, Gaziantep'in bir sanayi kenti, Şanlıurfa'nın ise tarım ve sanayiye açık gelecek vadeden bir kent olması, araştırma alanı seçiminde etkili olmuştur. Suriyeli sığınmacılar her iki kentte kayıt dışı istihdamda yoğun olarak görülmektedir. Suriyeli sığınmacıların emek piyasası üzerine etkileri göreceli olarak hissedilmekle beraber, en önemli diğer bir etkisi kayıt dışı istihdamda görülmektedir. Çünkü sığınmacıların çalışmasına sınır getiren hukuki düzenlemelerden dolayı resmi olarak çalışmalarını mümkün değildir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli sığınmacılar, Suriyeli işgücü, Göç, Gaziantep, Şanlıurfa

THE EFFECTS OF SYRIAN REFUGEES ON LABOUR MARKET

Gaziantep and Sanliurfa Sample

Abstract

One of the heavy tolls of refugees and refugees flows towards the European continent, Turkey. Turkey on the intensity of migration, refugees, migrants and asylum seekers, social and political problems to live. If migrations are well managed, they will benefit from a threat and burden for host countries. Turkey, have occurred in the historical process is a country with a lot of experience in managing mass immigration movement. It also manages mass migration from Syria. In this context, in 2011 because of the civil war occurring in Syria to Turkey through the open door policy of 3 million 606 thousand 737 people have emigrated. The total number of Syrian refugees who have

* Öğretim Görevlisi Dr., Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Dış Ticaret Bölümü,
azizilgazi@harran.edu.tr

migrated to Gaziantep and Şanlıurfa is 874,843 (Migration Authority, 23 May 2019). This study investigates the effects of the group (15-64 years) on the labor market in Gaziantep and Şanlıurfa at the local level. The fact that the two cities selected as research areas are located on the Syrian border and have the highest population in the region in terms of population, as well as hosting the highest number of asylum seekers were effective in the selection of both cities as research areas. In addition, the fact that Gaziantep is an industrial city and that Şanlıurfa is a promising city open to agriculture and industry has been effective in the selection of research area. Syrian asylum seekers are heavily involved in informal employment in both cities. Although the effects of the Syrian refugees on the labor market are felt relatively, another important effect is seen in informal employment. This is because asylum seekers cannot work formally because of legal regulations that limit their work.

Keywords: Syrian refugees, Syrian labor, Migration, Gaziantep, Şanlıurfa

GİRİŞ

Bu çalışmada, Suriyeli sığınmacıların istihdam edilmeleri, çalışma ücretleri, meslekleri ve vasıfları ile Gaziantep/Şanlıurfa emek piyasası üzerine olan etkileri analiz edilmiştir. 453 örnekleme yapılan araştırmada anket, yüz yüze görüşme ve gözlem teknikleri kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgularla Suriyeli iş gücünün emek piyasasına olan etkileri çok yönlü araştırılmıştır. Literatür incelemesi sonucu yapılan birçok çalışmanın Suriyeli sığınmacı sorununu daha çok sosyal ve politik çerçevede değerlendirdiği görülmüştür. Ancak bu çalışma, Suriyeli sığınmacıların emek piyasası üzerine olan etkilerini incelemeye çalışmıştır. Türkiye’de yaşayan 3 milyon 606 bin 737 Suriyeli sığınmacının yaklaşık 2 milyonu (Mülteciler Derneği, Mayıs 2019) potansiyel işgücü olarak emek piyasasında emek arz edecek durumdadır. 900 bin dolayında Suriyeli sığınmacı ise aktif olarak çalışma hayatında yer almaktadır. Suriyeli işgücünün daha çok enformel sektörde yoğunlaştığı görülmektedir. Suriyeli sığınmacıların çoğu düşük bir eğitim seviyesine sahiptir, eğitim ve beceri açısından analiz edildiğinde, çoğunun vasıfsız işlerde ve kayıt dışı çalışması doğaldır. Emek piyasası üzerinde önemli etkileri olan Suriyeli işgücünün olumsuz etkilerine rağmen, iyi yönetildiği takdirde emek piyasası için önemli bir potansiyel olarak görülebilir. Nüfus, emek arzını etkileyen önemli bir faktördür, ancak sadece sayısal olarak bir kalabalık insan kitlesi emek piyasasında verimlilik açısından yeterli düzeyde belirleyici olmayabilir.

Önemli olan nüfusun sahip olduğu özellikleridir. Bu bağlamda, nüfusun barındırdığı yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyi ile beraber emek piyasasında rekabet yaratabilecek bilgi, beceri ve yetenekler bir araya geldiği takdirde nüfusun etkinliğinden söz edilebilir. Suriyeli işgücünün sahip olduğu özellikler çok yüksek düzeyde olmasa da, Türkiye'nin vasıfsız işlerde "çalışacak işçi bulamama" sorunu, Suriyeli sığınmacılarla önemli ölçüde giderilmektedir (Gür ve Tatlıyer, 2018:9-12).

1. Kavramsal Çerçeve

Türkiye'ye yönelik Ortadoğu, Kafkasya ve Balkan göçlerinin sebepleri benzer özellikler taşımaktadır. Bu göçlerin ortak noktası baskı, zulüm ve etnik ayrımcılıktır. Belirtilen nedenlerle son yıllarda meydana gelen çatışmalardan dolayı ülkelerinden kaçmak zorunda kalan mülteci ve sığınmacı sayısında rekor bir artış meydana gelmiştir. 2017 yılı sonu itibarıyla dünyada, 68 milyon 500 bin kişi zorla yerinden edilmiştir (UNHCR, 2018).

Zulüm ve silahlı çatışmadan kaçarak sınır ötesine taşınan mültecilerin uzun vadeli misafir oldukları ülkelerde genellikle kalıcı oldukları, çok az bir nüfusun geldikleri coğrafyaya dönüş yaptıkları görülmektedir. Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de sekiz yıllık misafirliği uzun yıllar devam edebileceği yönünde güçlü ön görüşler bulunmaktadır. Bu süre içinde Türkiye, Suriyeli sığınmacılar için yaklaşık 35 milyar dolar harcamıştır. Uluslararası toplumun katkısı ise sadece 526 milyon dolardır. Dünyadaki Suriyeli sığınmacıların yarısından fazlası Türkiye'de yaşamaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye'yi "dünyanın en fazla sığınmacıya ev sahipliği yapan ülkesi", UNICEF ise "dünyanın en fazla sığınmacı çocuğa ev sahipliği yapan ülkesi" olarak ilan etmiştir (Anadolu Ajansı; 2017).

Mülteci, göçmen ve sığınmacı kavramları birbirinden ayrılması gereken farklı kavramlardır. Göçmen, kendi isteği ile ülkesinden sürekli veya geçici olarak ekonomik koşullardan dolayı ayrılan kişi olarak kabul edilmektedir. Mülteci ise, gönüllü veya kişisel tercihleri sonucu değil mutlak mecburiyetten dolayı ülkelerinden ayrılmak zorunda bırakılan ve başka bir ülkede daha güvenli bir yaşam ve özgürlük arayışında olan kişilerdir.

Mültecilik kavramında kişinin "...ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba

mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğraması...” düşüncesi ve eylemi yer almaktadır. Sığınmacı, menşei oldukları ülkelerde maruz kaldıkları zulüm ve şiddetten doğan korku ve can güvenliği nedenleri ile ülkelerini zorunlu olarak terk eden ve başka bir ülkeye sığınmak zorunda kalan kişidir, ancak henüz mülteci statüsü kabul görmemiş ve kabul görmeyi bekleyen kişilerdir. Sığınmacı, “ulusal ve uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilme talebinde bulunan, mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvuru sonucunu bekleyen kişi” şeklinde de tanımlanır (Adıgüzel, 2016: 6).

Sığınmacılar, sığınma eyleminin sebeplerine ve gerçekleştirme şekline göre iki farklı grupta tasnif edilebilir. Ülkelerinde ayrımcılığın olduğu bazı olaylardan, savaşımlardan ve iç çatışmalardan kaçarak başka ülkelere sığınan insanlar, ilk grup sığınmacılardır. Hitler’in zulmünden kaçarak başka ülkelere sığınan Museviler ve diğer ideolojik gruplar bu gruba örnek olarak gösterilebilir. İkinci grup sığınmacılar ise, kişi olarak kendilerine karşı girişilen ayrımcılık ve diğer baskıcı yaklaşımlardan dolayı bireysel sığınma talebinde bulunan insanlardır. Bu grupta yer alan sığınmacılar için, siyasi kovuşturmalar nedeni ile başka ülkelere sığınmak zorunda kalan insanları örnek göstermek mümkündür. Devletlerin kişilere sığınma hakkı tanınması genellikle siyasal olaylara bağlı olarak ortaya çıkmaktadır.

Sığındıkları ülkede mülteci talepleri kabul edilmeyen sığınmacılar sınır dışı edilebilir (Çiçekli, 2009: 49). Sığınma olayı fiili olarak iki şekilde görülebilir; biri ülkesel sığınma, diğeri ise diplomatik sığınmadır (Pazarcı, 1989: 171- 173). 1951 Cenevre Sözleşmesinden önce insan hakları alanında düzenlemelere yer veren en güçlü hukuki belge olan 1948 tarihli BM İnsan Hakları Evrensel Bildirisi’dir ve bu bildiri herhangi bir mülteci tanımına yer vermemiştir. Ancak, bildirinin 14. maddesindeki “Herkes zulüm karşısında başka ülkelerde sığınma talebinde bulunma ve sığınma olanağından yararlanma hakkına sahiptir” (BM, İHEB, Md./14) ifadesi yer almaktadır. Sığınmacı statüsü kazanmak için de bazı koşulların gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu koşullar şunlardır;

- *Sığınma talebinde bulunan kişiler, menşei olduğu ülkenin dışında başka bir ülkeye sığınmış olmalıdır.*

- *Sığınmacı, zorunlu olarak kendi ülkesinden kaçmasına neden olan siyasi ve diğer mücbir sebeplerden kaynaklanan zulüm ve işkence korkusu taşımalıdır, ayrıca bu durumu ispat etmek zorundadır. Sığınma talebinin gerekçelerini de bunlardan birine ya da hepsine dayandırmak zorundadır.*
- *Mültecilik için başvuru yapan kişi kendi ülkesinden koruma istemesi imkânsız olmalı veya isteksiz olması gerekir.*
- *Mücbir sebepler; ırk, din, milliyet, belli bir sosyal gruba ya da siyasi düşünceye sahip olmak ve bunlardan dolayı zulüm görmek, işkenceye uğramak ve dışlanmak olarak kabul görülmüştür.*

Türkiye, 1951 Cenevre Sözleşmesine taraf olmadan önce mülteci, göçmen ve sığınmacıların ülkeye girişleri, kabul edilmeleri, vatandaşlığa alınmaları, iskân ve ikamet etmeleri, çalışmaları ve sınır dışı edilmelerine yönelik yeterli hukuki düzenlemelere sahip değildi (BMMYK, 2005: 12), ancak bazı mevzuatlarla mülteci, göçmen ve sığınmacılara yönelik çözüm arayışlarına gitmiştir.

Türkiye 1951 Tarihli Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Tarihli Protokol'e göre "sadece Avrupa'dan gelenler" şeklinde çekince koyan bir ülke olması nedeni ile Türkiye'ye diğer yerlerden gelen insanlar "mülteci" olarak kabul edilmemektedir. Buna rağmen, BMMYK ve diğer uluslararası kuruluşlar, Türkiye'de kayıt altına alınmış sığınmacıları coğrafi çekinceye rağmen mülteci olarak kabul etmektedir (Altun ve Görel, 2016:13).

Türkiye, 1 Temmuz 1968 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilen 1967 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Protokolde "coğrafi sınırlılık" koşulunu muhafaza etmektedir. Tarihte meydana gelen göçler Türkiye'nin haklı olduğunu ispatlamıştır. İran devrimi, Irak göçü, 1973 Petrol Krizi, Yugoslavya'nın bölünmesi, Kosova'daki etnik çatışmalar, Bulgaristan'dan sınır dışı edilen soydaşlar ve Ahıska Türklerinin sürgün edilmesi gibi çok sayıda gelişmenin sebep olduğu kitlesel göç hareketleri ile milyonlarca insan yaşadıkları ülkelerden Türkiye'ye zorunlu olarak göç etmiştir (Kaya ve Eren; 2015: 20).

Bu göçlerin bütün maddi ve manevi yükünü Türkiye tek başına üstlenmiştir.

Son olarak, 2010 yılında başlayan Arap Baharı Ortadoğu’da birçok ülkeyi iç savaşa sürüklemiştir. Suriye’den birçok ülkeye milyonlarca kişi zorunlu göç etmiş, 3 milyon 606 bin 737 kişi (Göç İdaresi, Mayıs 2019) Türkiye’ye sığınmıştır. Nüfus yoğunluğu açısından dünyanın en büyük kitlesel göçlerinden biri olan Suriyeli sığınmacıların Türkiye’ye göç etmeleri Türkiye ekonomisi ve özellikle emek piyasası açısından önem arz etmektedir.

Yaklaşık olarak sayıları 2 milyon dolayında olan Suriyeli işgücünün resmi olmayan açıklamalara göre yaklaşık 650 bini (INGEV, 2017) çalışma hayatında sosyal güvencesi olmadan ve her türlü çalışma koşullarında düşük ücretle çalışmaktadır. Nüfusun verimlilik açısından etkinliği sadece nüfus sayısındaki çoklukla ilişkilendirilemez(Gür ve Tatlıyer, 2018:9-12). Nüfusun barındırdığı yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyi ile beraber emek piyasasında rekabet yaratabilecek bilgi, beceri ve yetenekler bir araya geldiği takdirde nüfusun etkinliğinden söz edilebilir. Suriyeli işgücünün sahip olduğu özellikler çok yüksek düzeyde olmasa da, Türkiye’nin vasıfsız işlerde “çalışacak işçi bulamama” sorunu, Suriyeli sığınmacılarla önemli ölçüde azalmaktadır.

Suriyeli sığınmacıların emek piyasası üzerindeki etkilerini doğru değerlendirmek için Türkiye’deki Suriyeli sığınmacı sayısının iyi analiz edilmesi gerekiyor. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre, 2012 yılında 14 bin 237 kişiyle başlayan Suriyeli sığınmacı serüveni yıllar içerisinde sürekli artış göstermiş ve Mayıs 2019 yılında 3 milyon 606 bin 737 olmuştur.

Tablo 1.Suriyeli Sığınmacıların Nüfus Yapısı

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	1.953.126	1.653.611	3.606.737
0-4	265.260	247.734	513.050
5-9	254.669	239.734	494.403
10-14	199.361	184.917	384.278
15-18	148.466	122.556	271.022
19-24	316.095	228.011	544.106
25-29	204.929	146.151	351.080
30-34	169.451	124.377	293.828
35-39	119.941	94.623	214.564
40-44	79.265	69.943	149.208
45-49	58.715	55.796	114.511
50-54	47.484	45.391	92.875

55-59	33.021	33.357	66.378
60-64	23.082	23.790	46.872
65-74	23.753	25.026	48.779
75+	9.634	12.149	21.783

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Mayıs 2019

Tablo 1’de görüldüğü gibi, Suriyeli sığınmacıların cinsiyet dağılımında, erkek nüfusu 1 milyon 953 bin 126, kadın nüfusu 1 milyon 653 bin 611 olarak verilmiştir. Suriyeli erkeklerin sayısı Suriyeli kadınlardan 299 bin 515 kişi fazladır. Erkek ve kadın sayısı arasındaki en büyük fark 88 bin 084 kişi ile 1924 yaş aralığında (genç işgücü) görülmektedir.

Suriye gibi muhafazakâr toplumlarda kadınların emek piyasasına girişi ile ilgili ciddi engellerin varlığı ve Türkiye emek piyasasında kadın işgücünün çalışma kısıtlılığı dikkate alınır, Suriyeli kadın işgücünün Türkiye emek piyasasında etkili olmaması doğaldır. Geleneksel yapıya rağmen, Suriyeli kadın işgücü Türkiye’de tarım ve hizmet sektörlerinde yoğunlaşmıştır. Türkiye’de yaşayan 544 bin 106 (Tablo 1) Suriyeli genç işgücüne yönelik göç sürecinde planlı ve doğru bir mesleki eğitim programı uygulanmadığı için bu grup içinde yer alan nüfus emek piyasası için önemli bir risk ve tehdit oluşturmaktadır.

Eğitilmiş ve vasıflı Suriyeli işgücü daha çok Avrupa ülkelerini ve diğer gelişmiş ülkeleri tercih etmiştir. 2014-2019 yılları arasında 4 bin 172 kişi BMMYK aracılığı ile 2 bin 645 kişi doğrudan olmak üzere, toplamda Kanada’ya 6 bin 817 kişi iltica etmiştir, 3 bin 920 kişi ABD’ne, bin 954 kişi İngiltere’ye, bin 926 kişi Norveç’e, 168 kişi İsveç’e ve diğer ülkelere göç edenlerle beraber toplamda Türkiye dışındaki batılı ülkelere yerleşen Suriyeli sığınmacı sayısı 15 bin 159 dolayındadır(BMMYK, 2019).

Tablo 2. Suriyeli Sığınmacıların ve Türkiye’nin Nüfus Yapısı

Yaş grubu	Suriyeli sığınmacılar		Türkiye	
	Nüfus	Nüfusa oranı %	Nüfus	Nüfusa oranı %
0-4	374.847	12,29	6.481.849	7,90
5-9	434.016	14,23	6.340.769	7,73
10-14	326.453	10,70	6.210.870	7,57
15-19	260.129	8,53	6.526.587	7,96

20-24	450.378	14,77	6.456.510	7,87
25-29	295.128	9,68	6.231.542	7,60
30-34	248.806	8,16	6.292.924	7,68
35-39	180.225	5,91	6.560.696	8,00
40-44	134.043	4,40	5.740.819	7,00
45-49	102.760	3,37	5.055.154	6,16
50-54	83.858	2,75	4.675.455	5,70
55-59	57.632	1,89	3.966.727	4,84
60-64	40.541	1,33	3.371.238	4,11
65-59	27.020	0,89	2.511.904	3,06
70-74	14.986	0,49	1.737.267	2,12
75-79	9.698	0,32	1.249.185	1,52
80-84	5.231	0,17	801.676	0,98
85-89	2.807	0,09	434.833	0,53
90+	1.321	0,04	160.520	0,20
0-14	1.135.316	37,22	19.033.488	23,60
15-64	1.853.500	60,77	54.237.586	67,90
65+	61.063	2,0	6.651.503	8,50

Kaynak: TÜİK, 2018 ve Göç İdaresi, 2019

Tablo 2’de görüldüğü gibi, 0-14 yaş grubunda bulunan sığınmacıların oranı % 37,22’dir. Zorunlu eğitim yaşı olan 18 yaş ve altı grup değerlendirildiğinde bu oran 45.75 olmaktadır. Yani Suriyeli sığınmacıların yarısı eğitim çağında ve okulda olması gereken insanlardan oluşmaktadır. Türkiye’de bu oran %30’lar civarındadır. Her iki ülkenin nüfus yapısında 40-44 yaş grubundan sonra toplam nüfus içinde azalma meydana gelmektedir. 31 Aralık 2018 tarihi itibarıyla 82 milyon 3 bin 882 kişinin yaşadığı Türkiye’de, 3 milyon 642 bin 738 Suriyeli sığınmacının Türkiye nüfusuna oranı yaklaşık olarak %4.40 dolayındadır (GİGM, 2019).

Çalışma çağı olarak kabul edilen 15-64 yaş grubundaki Suriyelilerin oranı %60.77 iken, Türkiye’de nüfusun %67.90’ı bu gruba girmektedir. 65 ve üstü yaş grubundaki Suriyeli sığınmacıların oranı %2,0 iken, Türkiye’de bu oran %8.50 olarak verilmiştir. İstatistiklerden hareketle yaş grupları, eğitim ve sahip oldukları vasıfları itibarıyla Suriyeli sığınmacıların emek piyasasında bugün

için ciddi bir rekabet oluşturma potansiyelleri olmadığı düşünülebilir, ancak sığınmacıların yaklaşık yarısının çocuk yaşta olduğu dikkate alınırsa ilerleyen yıllar için hazırlıklı olunması gerektiği açıktır. Suriyeli sığınmacıların eğitim ve mesleki becerilerinin geliştirilmesi ve bu doğrultuda kontrollü olarak emek piyasasına dâhil edilmeleri durumunda işgücüne ciddi katkı sağlayacakları düşünülmektedir, bu yapılmadığı takdirde sosyal, ekonomik ve güvenlik konularında ciddi tehdit ve risklerin ortaya çıkması kaçınılmaz olacaktır.

Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin etkileri sadece emek piyasası ile sınırlı olmamaktadır, sığınmacıların toplumsal entegrasyonu sosyal uyum konusunda da riskler taşımaktadır. Benzer eğitim setine sahip yerli ve sığınmacı nüfusun emek piyasasında rekabet etmesi olasılığı yüksektir ve bu rekabetin sonuçları sosyal çatışmalara yol açabilir (Özpınar vd., 2016: 1). Ceritoğlu ve diğerlerinin 2017 yılı başlarında yayınladığı bir çalışmaya göre Suriyeli sığınmacıların %18,8’i okur-yazar değil, %9,5’i okur-yazar ama herhangi bir okulu bitirmemiş, %33’ü ilköğretim mezunu, %19,4’ü orta öğretim mezunu, %9,6’sı ön lisans ve lisans, %9,7’si ise lisansüstü eğitime seviyesindedir (Ceritoğlu vd., 2017:10).

Bu verilerden yola çıkarak yapılacak bir analizde, sığınmacıların %61,3’ünün ilköğretim ve daha düşük eğitime sahip oldukları görülmektedir. Bu durum emek piyasası bakımından nitelik gerektirmeyen ve yerli işgücünün yapmak istemediği işlerin sığınmacılar tarafından yapılacağını göstermektedir.

Tablo 3. Suriyeli Sığınmacıların Kentlerin Nüfusuna Oranları

Bölgeler	Kent Nüfusu (1000 Kişi) 2108	Suriyeli Nüfusu (1000 Kişi) 2019	Sığınmacıların Nüfusa Oranı %
Gaziantep	2 028 563	427.859	21,09
Adıyaman	624 513	24.391	3,91
Kilis	142 541	117.232	82,24
TR C1	2. 795.617	569.482	20.37
Şanlıurfa	2 035 809	451.751	22,19
Diyarbakır	1 732 396	33.514	1,93
TR C2	3.768.025	485.265	12.88

Kaynak: TÜİK, 2018 ve Göç İdaresi, 2019

Suriyeli sığınmacıların kentlere göre dağılımı ve kentlerdeki nüfusa oranları

analiz edildiğinde, sınıra komşu kentlerde yoğun oldukları ve daha çok sınır kentlerinde etkili oldukları görülmektedir. Tablo 3'te, istatistiklere dâhil edilen kentlerin toplam nüfusu 6.563.822'dir. Bu rakam Türkiye nüfusunun % 8'ine tekabül etmektedir. Bu kentlerde yaşayan Suriyeli sığınmacı sayısı ise 1.054.747'dir. Bu sayı, Türkiye'deki toplam Suriyeli sığınmacının % 29,2'üne tekabül etmektedir. Bu kentlerde yaşayan Suriyeli sığınmacıların oranı, aynı kentlerde yaşayan Türk nüfusunun %14.80 ve Türkiye genel nüfusunun % 1,29'una tekabül etmektedir. Suriyelilerin sadece emek piyasasına olan tesirleri değil, Türkiye'deki ekonomik, toplumsal, kültürel alanlardaki etkileri de değerlendirilirken bu istatistiklerin dikkate alınması çok daha isabetli tespitler ve sağlıklı kararlar alınması bakımından son derece önemlidir. Tablo.3'de görüldüğü gibi, Şanlıurfa'da nüfusun %22.19'u ve Gaziantep'te nüfusun % 21.09'u oranında Suriyeli sığınmacı yaşamaktadır.

Emek arzını etkileyen en önemli faktörlerden biri nüfustur, sayısal olarak vasıf düzeyi düşük bir nüfusun, emek piyasası üzerinde yeterli düzeyde belirleyici olması beklenemez. Nüfusun niteliği belirleyici bir etkidir. Yaş, cinsiyet, eğitim, bilgi ve beceri gibi nitelikler asıl belirleyici unsurlardır (Özpınar vd.:2016: 1). Bu yoğunluk her iki kentin emek piyasasını önemli derecede etkilemektedir.

2. Suriyeli İşgücünün Emek Piyasasına Etkileri

Suriyeli sığınmacıların Gaziantep ve Şanlıurfa emek piyasası üzerine olan etkilerinin analiz edildiği bu çalışmada, göç sürecinde her iki kentin emek piyasasında önemli değişimler görülmektedir. İşsizliğin yüzde 10,2 (TÜİK, Haziran 2019) olduğu bir emek piyasasında yaklaşık 2 milyon dolayında çalışma gücünde ve arzusunda olan bir sığınmacı nüfusunun varlığı, değişimlerin temel sebepleri arasında en etkili güç olarak görülebilir.

Bu düşünceyi destekleyen bazı araştırmalar bulunmaktadır. Balkan ve Tümen 2016'daki "Immigration and Prices: Quasi-Experimental Evidence from Syrian Refugees in Turkey" isimli çalışmalarında, işgücü piyasası sonuçlarının doğrudan satın alma gücünü barındıran bölgelerde yaşayan yerlilerin refah seviyeleri ile doğrudan ilişkili olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışmada ayrıca

göçün, sığınmacıların yaşadığı bölgelerde tüketici fiyatları düzeyinin çeşitli mekanizmalar yoluyla değişmesine neden olduğu belirtilmektedir. Göçün, toplam talebi artırarak fiyatların yükselmesine, emek arzının artışına ve iş gücü piyasasında ücretlerin düşmesine neden olduğu tespit edilmiştir. Suriyeli sığınmacıların Türkiye emek piyasasını ne ölçüde ve ne yönde etkilediğini analiz etmek için nüfusuna oranla en fazla sığınmacı barındıran kentlerle beraber, komşu kentlerdeki işgücü piyasası istatistiklerini incelemek de önem taşımaktadır. Bu nedenle komşu kentlerin işgücü piyasası da dikkate alınarak yapılacak bir analiz doğru sonuçlar verme açısından daha tercih edilebilir (Balkan ve Tümen 2016).

Tablo 4. Seçilmiş Bölgelerde Emek Piyasası Değişkenleri, 2010-2017

TRC1, TRC2 Bölgelerinin İşsizlik Oranları (%)								
Bölgeler	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
TRC1 Gaziantep, Adıyaman, Kilis	12.1	14.4	11.8	7.3	8.0	9.9	14.3	15,1
TRC2 Şanlıurfa, Diyarbakır	13.1	8.4	6.9	17.5	17.4	17.5	17.2	13,8
Türkiye Geneli	11.9	9.1	8.4	9.0	9.9	10.3	10.9	10,9
TRC1, TRC2 Bölgelerinin İstihdam Oranları (%)								
Bölgeler	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
TRC1 Gaziantep, Adıyaman, Kilis	39.4	36.5	38.5	42.0	39.7	39.8	38.7	39,8
TRC2 Şanlıurfa, Diyarbakır	29.1	30.1	26.8	31.2	35.0	36.1	37.4	41,4
Türkiye Geneli	41.1	43.1	43.6	43.9	45.5	46.0	46.3	47,1
TRC1, TRC2 Bölgelerinde İşgücüne Katılım Oranları (%)								
Bölgeler	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
TRC1 Gaziantep, Adıyaman, Kilis	44.8	42.6	43.6	45.3	43.2	43.1	45.2	46,8
TRC2 Şanlıurfa, Diyarbakır	33.5	32.8	28.8	37.9	42.3	43.7	45.2	48,1
Türkiye Geneli	46.5	47.4	47.6	48.3	50.5	51.3	52.0	52,8

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İşgücü İstatistikleri 2010-2019

Bu çalışmada, sığınmacıların yoğun yaşadıkları kentlere komşu olan kentlerdeki işsizlik, istihdam ve işgücüne katılma oranları da dikkate alınmıştır. Suriyeli sığınmacılara ait mevcut istatistiklerle emek piyasasına olan etkilerini net olarak belirlemek mümkün olmamakla birlikte bu konuda bir fikir verilebilir. Türkiye emek piyasasında işsizlik, istihdam ve işgücüne katılma oranları 2010-2017 yılları arasında sadece Suriyeli sığınmacılardan etkilenmemiştir, dünyada meydana gelen küresel dalgalanmalar ve ülke içindeki gelişmelerden de etkilenmiştir.

İşsizlik oranı, emek piyasasının en belirleyici değişkenidir. Suriyeli sığınmacıların en fazla yaşadığı kentler ve etki alanındaki komşu kentlerde işsizlik oranları Tablo 4’de yer almaktadır.

2010 ile 2017 yılları arasında dünyada işsizlik oranlarında dalgalanmaların yaşanmasına rağmen Türkiye genelinde ciddi bir değişikliğin olmadığı görülmektedir. 2010 yılında, Suriyelilerin henüz Türkiye’de olmadığı zamanda işsizlik oranı yüzde 11,9 iken, 2012 yılında yüzde 8,4’e kadar düşmüş sonraki yıllarda sürekli yükseliş göstererek 2017 yılında yüzde 10,9 olmuştur. Suriyelilerin Türkiye göç etmesi sürecinde işsizlik oranlarında önemli bir değişim olmadığı görülmektedir.

Türkiye genelinde Suriyeli sığınmacıların işsizlik oranları üzerinde etkisi ya hiç yok ya da çok sınırlıdır, bu açıdan yapılan değerlendirmeler, istatistikler ve bu çalışmada elde edilen bulgular bu düşünceyi desteklemektedir. Ancak, Türkiye geneli için geçerli olan bu değerlendirmeler en çok Suriyeli sığınmacı barındıran Gaziantep ve Şanlıurfa özelinde ele alındığında geçerliliğini yitirmektedir. 2010-2018 yılları arasında Gaziantep ve Şanlıurfa’da işsizlik oranlarının arttığı gözlenmektedir.

TRC1 Bölgesi’nde 2010 yılında yüzde 12,1 olan işsizlik oranı 2017 yılında 3 puan artarak yüzde 15,1’e yükselmiştir. TRC2 Bölgesi’nde ise, 2010 yılında yüzde 13,1 olan işsizlik oranı 2016 yılında yüzde 17,2’ye yükselmiştir. Türkiye geneli işsizlik oranı aynı yıllarda TRC1 Bölgesi’nde 1 puan azalmıştır, ancak 2019 yılı Haziran ayı itibarı ile yüzde 12,9 olan işsizlik oranı dikkate alınacak olursa, TRC1 ve TRC2 bölgelerinde ortalama 4-5 puan aralığında bir artış görülmektedir. Suriyeli sığınmacıların emek piyasası üzerindeki etkileri

işsizlik özelinde TRC1 ve TRC2 bölgelerinde Türkiye ortalamasına göre yüksek düzeyde seyretmektedir.

Türkiye'nin Ortadoğu'ya yönelik ekonomik faaliyetlerinin merkezi durumunda olan kentleri arasında yer alan Gaziantep ve Şanlıurfa, göç sürecinde en çok etkilenen iki kent olarak önemli ekonomik kayıplar yaşamıştır. Sınır kapılarının kapanmasından dolayı durma noktasına gelen ulaşım, lojistik ve turizm faaliyetlerinde aktif olan çok sayıda firmanın kapanması ile binlerce kişi işsiz kalmıştır. Gaziantep'in ihracata, Şanlıurfa'nın ise tarıma ve inanç turizmine dayalı ekonomisi önemli ölçüde daralma göstermiştir.

Gaziantep ve Şanlıurfa Suriyeli sığınmacıların en yoğun olarak yaşadıkları kentler arasında yer almaktadır. Suriyeli sığınmacılar Gaziantep nüfusunun yüzde 21,09'unu, Şanlıurfa nüfusunun ise yüzde 22,19'unu oluşturmaktadır (Göç İdaresi Müdürlüğü, Mayıs 2019).

Gaziantep kentinin sanayileşme ile ön planda yer alması özellikle tekstil, dokuma ve gıda işleme gibi üç ana temel faaliyet alanında vasıfsız işçi ihtiyacına olan talebi artırmaktadır. Suriyeli sığınmacılar bu bağlamda emek açığı olan işlerde ihtiyaca cevap vermektedir. Sığınmacıların emek ve sermaye piyasasında aktif olmaları tepkilere neden olsa da sonuçta vasıfsız işgücü talebini karşılamaktadırlar. Şanlıurfa'da işsizlik oranlarının sürekli Türkiye ortalamasının üzerinde gerçekleştiği görülmektedir. Aynı durum, Suriyeli sığınmacıların ülkeye gelmeden önceki süreç için de geçerlidir. İşsizlik oranlarının bu kadar yüksek olmasında Şanlıurfa için özellikle tarımda makineleşmenin ve sanayileşmedeki yavaş gelişmenin etkili olduğu düşünülmektedir. Şanlıurfa'da Suriyeli sığınmacıların daha çok mevsimlik tarım işleri ile inşaat işlerinde kayıt dışı olarak düşük ücretlerle çalıştıkları bilinmektedir.

Türkiye genelinde istihdam oranı 2010 yılında yüzde 41,1'den, 2017 yılına kadar sürekli sürekli artış göstermiş 2017'de yüzde 47,1 olmuştur (TÜİK; 2018). Aynı süreçte Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde (TRC2 hariç) en fazla üç puan düşmüştür. Ancak, TRC1 ve TRC2 bölgelerinde yapılan araştırmaların çoğunda, istihdam oranlarındaki düşüşün temel sebebinin

Suriyeli sığınmacıların olmadığı görülmektedir. Tarım, inşaat, yiyecek-içecek hizmetleri, tekstil gibi faaliyet alanlarında kayıt dışı istihdamın yoğun olduğu bilinmektedir. Caprio ve Wagner yaptıkları çalışmada Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Suriyeli sığınmacıların kayıt dışı sektörde Türk işçilerin yerini alarak ücretleri aşağı çektikleri her 10 mültecinin 6-7 Türk işçiyi işinden ettiği yönünde bulgular elde etmişlerdir. Aynı çalışmada, Suriyelilerin istihdam edilmedikleri kayıtlı sektör istihdamına dolaylı etkileri olduğu ve kayıt dışı sektördeki her 10 sığınmacının kayıtlı sektörde 3-4 yeni istihdam yarattıkları da belirlenmiştir (Caprio ve Wagner, 2015).

İşsizlikle beraber emek piyasasının belirleyici değişkenlerinden biri olan işgücüne katılım oranı 2010-2016 yılları arasında hem Türkiye genelinde hem de Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak yaşadığı bölgelerde sürekli artış göstermiştir. İşgücüne katılımdaki bu artışın sığınmacılardan kaynaklandığını ispat edecek bir çalışma bulunmamaktadır. Türkiye emek piyasasındaki mevcut işsizlik kendi emek piyasasındaki yapısal sorunlardan kaynaklanmaktadır. Türkiye'de nüfus artışı, kadınların çalışma hayatına katılmasının teşvik edilmesi, eğitimde meydana gelen gelişmeler, teknoloji odaklı yeni işlerin ortaya çıkması, tarımsal istihdamın azalması ile sanayi ve hizmet sektöründe istihdamın artışı, hükümetin son dönemlerde başlattığı istihdam seferberliği ve kamu istihdam politikalarının etkinliği iş gücüne katılımın artışında etkili olmuştur. Suriyeli sığınmacıların emek piyasasına ilişkin en büyük tehditlerinden biri yerel işgücünün yerine geçmeleri ile işsizliğe sebep olmaları yönünde oluşan algıdır. Ancak, Türkiye'de Suriyelilerin yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde yapılan alan araştırmaları bu etkinin ya hiç olmadığı ya da belli kesimler için son derece sınırlı olduğunu göstermektedir. Yapılan bir araştırmada Suriyeli sığınmacıların yerel istihdama etkileri bulunmadığı, ancak bölgesel düzeyde bazı kesimlerin (eğitim ve vasıf seviyesi düşük gruplar) sınırlı bir ölçüde negatif yönde etkilendiği ifade edilmektedir (Akgündüz, Berg ve Hassink, 2015:18).

Bu çalışmanın temel yaklaşımını destekleyen bazı araştırmalar da bulunmaktadır. Örneğin, Merkez Bankası'nın bir raporunda sığınmacıların Türkiye vatandaşlarının istihdam seviyeleri üzerindeki etkisinin sadece kayıt

dışı istihdamda gözlemlendiği ifade edilmiştir.

Sığınmacı girişi, kayıt dışı istihdamda yaklaşık 2,2 puan azalışa neden olmuş ve bu durumdan en fazla vasıfsız, eğitim düzeyi düşük erkekler ile kadınlar etkilenmiştir (Ceritoglu ve diğerleri, 2015:23). Bu çalışmayı destekleyen ve doğrulayan bir başka çalışmada yerli halkın kayıt dışı sektörlerde işinden edildiği düşük eğitimliler ve kadınların bu durumdan en çok etkilediği, kadınların iş gücünden çekilmesiyle birlikte Suriyelilerin "kayıt dışı işgücüne yönelik bir arz şoku" etkisinin olduğunu tespit edilmiştir (Caprio ve Wagner, 2015:19).

Bazı çalışmalar mültecilerin kayıt dışı sektörlerde işsizlik oranlarını artırdığını gösterirken (Lordoğlu ve Aslan, 2016: 791), bazı çalışmalar ise Suriyeli sığınmacıların ihtiyaçlarını tedarik etmek için kurulan işyerlerinde çalışarak yeni istihdam alanlarının ortaya çıkmasına katkı da bulduklarını ortaya koymaktadır (Ceritoğlu vd., 2015:5).

Suriyeli sığınmacıların ucuz kayıt dışı emek arz etmesi, kayıt dışı çalışan işçilerin aleyhine gelişmektedir. Bu sektörlerdeki fiyatların yaklaşık %4 oranında düştüğü, kayıtlı emek yoğun sektörlerde fiyatların hiç değişmediği tespit edilmiştir (Konuk ve Tümen, 2016:5). Suriyelilerin bir başka etkisinin ise sığınmacıların yerliler için daha yüksek ücretli resmi istihdam yaratmalarına yol açmasıdır (Carpio ve Wagner, 2015: 19).

Suriyeli sığınmacıların işsizlik üzerindeki etkilerinin sınırlı olduğu araştırmalarla kanıtlanırken, geçimlerini sağlamak için çalıştıkları işlerin çoğunlukla yerel işgücünün istemediği ve çalışmak istemediği işler olduğu görülmektedir. Bu işlerin en belirgin ortak özellikleri arasında ağır ve tehlikeli işler ve düşük ücretler dikkat çekmektedir. Ancak bu durum emek piyasası için dezavantaj oluşturmamaktadır. Koyuncu, (2016:110)'ya göre, Suriyelilerin emek piyasalarında özellikle Türklerin fazla tercih etmedikleri mevsimlik sektörlerdeki vasıfsız eleman açığını kapattıkları, bu sektörlerin tam kapasite çalışma imkânına kavuştukları bizzat sektör temsilcileri tarafından ifade edilmektedir. Ayrıca, Suriyelilerin vasıfsız işlerde istihdam edilmesiyle birlikte söz konusu sektörlerdeki yerli halkın bir kısmının bir üst statüdeki daha yüksek ücretli işlerde istihdamına imkân sağladıkları da unutulmamalıdır.

Suriyeli sığınmacıların emek piyasasına yönelik bir başka etkisi de ücretlerle ilgilidir. Kayıt dışı sektörlerde istihdam edilen sığınmacılar, işverenlerin her türlü ücret teklifini ve çalışma koşullarını kabul etmek zorunda kalmaktadır.

Bu durum, Türk işçilerin aleyhine gelişme göstermesi nedeni ile tartışma konusu olmaktadır. Ancak kaçak işçi olarak çalışmak sığınmacıların tercihi değil bu durum daha çok bir zorunluluktur. Çok sayıda işveren sığınmacıları düşük ücret ve kötü çalışma koşullarında kayıt dışı çalıştırmaktadır. Yaşamlarını devam ettirmek için çalışmak zorunda olan sığınmacıların işverenlerle ücret pazarlığı yapmak ya da önerilen ücreti reddetmek gibi şansları bulunmamaktadır. Vasıfsız, eğitimsiz ve dil bilmeyen sığınmacılar alacakları ücretleri işverenin insafına bırakmıştır. Türkiye’de vasıfsız işçi olan ve gündelik işlerde çalışan sığınmacıların her türlü işlerde daha düşük ücretle ve sigortasız çalıştırılması, iş gücünü ve ücret seviyesini olumsuz etkilemektedir.

Yapılan araştırmalar ve hazırlanan raporlardan (Lordoğlu ve Aslan, 2016:806; Koyuncu, 2014: 78-79; Sanduvaç, 2013: 17-18; AFAD, 2014:65) görüleceği üzere ülkemize gelen sığınmacıların büyük çoğunluğu vasıfsızdır. Suriye’de profesyonel bir meslek sahibi olanların yaklaşık %5 civarında olması da durumu özetler niteliktedir. Ailesinin geçimini sağlamak durumunda olan sığınmacıların bulabildikleri her türlü işte ücrete bakmaksızın çalıştıkları görülmektedir (Koyuncu, 2016:112).

Vasıflı sığınmacıların Türk işçilerle benzer ve eşit ücret aldıkları da bilinmektedir. Suriyeli sığınmacıların demografik yapısı analiz edildiğinde, emek piyasası ve ekonominin geneli için başlangıçta bir tehdit oluşturdukları, ancak ilerleyen süreç için ciddi bir fırsat potansiyeline dönüştükleri görülmektedir. Sığınmacıların % 45,75’inin 0-19 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir, aynı yaş aralığında Türkiye nüfusunun oranı yüzde 31,16’dır (Tablo 2) Bu yaş grubu için başlangıçta gıda, sağlık, barınma ve eğitim gibi harcamalarının yüksek olması doğaldır.

İşgücüne katılım yaşına geldiklerinde Türkiye emek piyasasına ciddi katkı sağlama potansiyelleri bulunan sığınmacıların, Türkiye’nin nüfus artış hızı azalırken, çalışma çağındaki nüfusun artması ve yüksek sayılara ulaşması ‘demografik fırsat penceresi’ veya ‘demografik bir ödül’ olarak

adlandırılmaktadır. Demografik fırsat penceresi toplumun yaş yapısındaki değişikliklerle ilgilidir. Çalışma çağındaki nüfusa verilecek iyi bir eğitim ile beceri ve yetkinliklerinin artırılması emek piyasası açısından yararlı olacaktır. Suriyeli sığınmacıların demografik yapıları Türkiye için fırsat penceresinin daha uzun süre açık tutulmasına katkıda bulunacağı düşünülebilir. Suriyeli mültecilerin demografik yapısı bu öngörüğü destekleyecek yapıdadır. Yaşlı bağımlılık oranı çok düşüktür, ancak genç bağımlılık oranı da yüksektir. Suriyeli sığınmacıların demografik yapısı sığınmacıların tamamının Türkiye’de kalacağı varsayılarak bir simülasyon yapıldığında 2020 için öngörülen toplam bağımlılık oranı, 2030 yılında gerçekleşmektedir (Binatlı ve Esen, 2016:4).

Ucuz işgücü olarak emek piyasasının yapısını bozduğu gerekçesiyle tehdit ve risk olarak algılanan sığınmacılar Suriyelilere özgü bir durum değildir. Göç kuramlarında “ikiye bölünmüş emek piyasası kuramı” olarak bilinen ve gelişmiş ülkelerde, sermaye yoğun işler ile emek yoğun işlerden kaynaklanan iki tabakalı yapıya vurgu yapan kuramın temel noktası; göçün, yerli işçilerin kabul etmediği işler için düşük seviyedeki işgücüne olan talep tarafından yönlendirilmesidir (Lordoğlu, Kıroğlu ve Tanyılmaz, 2004: 10).

Bu anlamda Suriyeli sığınmacıların da Türk sanayicisi için bir fırsat teşkil ettiği yapılan araştırma ve görüşmelerle tespit edilmiştir. Sığınmacılar daha çok yerel işgücünün kabul etmediği işleri üstlenmekte ve bu anlamda ekonomi için ciddi bir katkı sağlamaktadırlar. ORSAM ve TESEV işbirliği ile hazırlanan Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri Raporu’nda iş dünyası ile yapılan görüşmelerde yerel halkın tarım sektörü ya da fabrikalarda işçi olarak çalışmak istemediği ve bu alanda işgücüne büyük ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir (ORSAM ve TESEV, 2015:18). Suriyeliler yerel halkın iş fırsatlarını elinden almamaktadır, vasıfsız işgücü gerektiren iş kollarındaki açığı kapatmaktadır (Koyuncu, 2016:115).

Yatırım, üretim ve istihdama aktarılması gereken kaynakların Suriyeli sığınmacılar için harcanması Türkiye’de tepkilere neden olmaktadır. Suriyelilerin yoğunlukla yaşadığı bölgelerde temel ihtiyaçların karşılanması için harcanan 35 milyar dolar ekonomik aktivitelere canlılık kazandırmıştır. Suriyeli sığınmacıların tüketici oldukları ve ihtiyaç duydukları mal ve hizmetleri satın

almaları ile ülke ekonomisine katkıda bulunması üretimi artırıcı etkiler yapmaktadır. Suriye'ye giden yardım malzemeleri de sınır kentlerindeki işletmeler tarafından karşılanmaktadır. Bu durum özellikle tekstil ve gıda alanlarında faaliyet gösteren firmalar açısından fırsat yaratmıştır (Erdoğan, 2017). Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak bulunduğu Gaziantep ve Şanlıurfa'da artan ekonomik faaliyetlerin ve artan nakit dolaşımının sığınmacılara yapılan yardımların ekonomiye dönüşümünden kaynaklandığı ifade edilmektedir. Bu durum üretimin artmasına ve iç savaşla birlikte sorun yaşayan ihracatın toparlanmasına katkı sağlamaktadır (Lordoğlu ve Aslan, 2016). Ekonomik hareketlilik üretim artışına ve kayıtlı istihdamda düşüğe olsa işgücüne katılımı artırmaktadır.

3. Araştırma Yöntemi

Bu çalışma, Gaziantep ve Şanlıurfa emek piyasası özelinde Suriyeli sığınmacıların emek piyasasına etkilerini alan araştırması ile elde edilen bulgular dâhilinde analiz etmiştir. Çalışma Suriyeli sığınmacılara “tüketen ve yük olan yabancılar” olarak değil, bilimsel veriler ışığında, “üreten bireyler” bakış açısı ile yaklaşmaktadır. Araştırmada, Suriyeli sığınmacıların (iş gücü) emek piyasasına olan etkilerini ölçmek için anket, gözlem ve mülakat yöntemleri bir arada kullanılmıştır.

Örneklem olarak 15-64 yaş grubundaki 453 kişi seçilmiştir. Bilgi toplamada kullanılan soru formlarında soru türü ve içeriği, kullanılan sözcükler ve cümleler özenle seçilmiştir. Sorular, katılımcıların bilgi düzeylerini, demografik özelliklerini, göç öncesi yaşadıkları bölgeleri, göç sonrası beklentilerini, ekonomik etkilerini ve algılarını ölçmeye uygun olarak tasarlanmıştır. Geniş ve karışık bir saha çalışması yerine araştırma Gaziantep ve Şanlıurfa kentleri ile sınırlandırılmıştır. Ancak, yapılan anket çalışmalarında örneklem grubunda yer alan kişilerin kendine özgü tutum ve davranışlarına sınırlama getirilmemiştir.

4. Araştırmanın Önemi

Bu çalışma Arap Baharı sürecinde 2011 yılında Suriye'de meydana gelen iç savaştan dolayı, Türkiye'ye açık kapı politikası ile zorunlu olarak göç eden 3.606.737 Suriyeli sığınmacının (Göç İdaresi, 23 Mayıs 2019) Gaziantep ve

Şanlıurfa emek piyasası üzerindeki etkilerini bölgesel düzeyde araştırmıştır. İşsizlik, istihdama katılım ve kayıt dışı istihdam gibi önemli yapısal sorunları olan bu kentlerin emek piyasası, 2011 yılında Türkiye'ye zorunlu olarak göç eden 875.456 Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır. Suriyeli sığınmacıların toplam nüfusu Türkiye nüfusuna oranı %4.40 dolayında iken, araştırma alanı olarak seçilen Gaziantep ve Şanlıurfa'da yaşayan Suriyeli sığınmacıların Türkiye nüfusuna oranı % 1.06'sı dolayındadır(Göç İdaresi, Mayıs 2019). Ekonomik ve sosyal açıdan Suriyeli sığınmacılardan en çok etkilenen bir bölge olması nedeni ile her iki kent araştırma konusu olması açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmayı önemli yapan, Suriyeli sığınmacıların emek piyasasında ücretleri düşürdükleri, işsizliği ve kayıt dışı istihdamı artırdıkları yönünde oluşan yüksek algının çalışma barışı üzerinde yarattığı olumsuzluktur.

Bu olumsuzluk Gaziantep ve Şanlıurfa'da daha çok hissedilmektedir. Türkiye'de misafir veya sığınmacı olarak geçici bir süre yaşamak zorunda olan sığınmacıların sayısal olarak çok fazla olması emek piyasasına dolaylı olarak düşük düzeyde olumsuz etkileri olabilir. Ancak, Suriyeli sığınmacıların açtıkları şirketlerle ekonomiye katkı sağladıkları ve tüketici olarak üretimin artırılmasına da bir katkı sağladıkları gerçeği unutulmamalıdır. Bu çalışmayı önemli yapan bir başka durum ise, daha önce bu konuda yeterli çalışmaların yapılmamış olmasıdır. Daha önce yapılan çalışmaların daha çok politik ve sosyal konularda yapılması bu çalışmanın bir ihtiyaç olacağı yönünde düşüncenin oluşmasına neden olmuştur.

Emek piyasası üzerine yapılacak birçok çalışmaya gelecek yıllarda referans olacağı düşünülen bu çalışma ayrıca literatüre de zenginlik kazandırabilir. Gaziantep ve Şanlıurfa kentlerini araştırma alanı olarak tercih etmede etkili olan birkaç faktör bulunmaktadır. Gaziantep'in sanayi, Şanlıurfa'nın ise bir tarım kenti olması önemli bir tercih sebebi olmuştur. Bu tercih araştırmanın doğruluğu ve çeşitliliği için önem arz etmektedir. Çünkü araştırma alanı olarak seçilen kentlerin sadece bir alan ile (sanayi, tarım ve hizmet) araştırma konusu olarak tercih edilmesi bir emek piyasası açısından çok doğru bulgular elde edilmiş olsa da genel anlamda bir ülkenin piyasasının tümünü temsil edecek

kadar etkili olmayacaktır.

Gaziantep ve Şanlıurfa ilk göç dalgalarına ev sahipliği yaptığı için emek piyasalarının daha erken Suriyeli sığınmacılardan etkilenebileceği düşünülmektedir. Ayrıca bu iki kentte yaşayan Suriyeli sığınmacıların sayısının birbirine yakın olması da bu kentlerin tercih edilmesinde etkili olmuştur.

5. Hipotez

Bu araştırmada elde edilen bulgularla Gaziantep ve Şanlıurfa emek piyasasının göçten nasıl ve ne kadar etkilendiği analiz edilmiştir. Araştırmanın tasarımı, literatür taraması ve saha çalışmasının planlanması sürecinde araştırılması gereksorular, Suriye’den Türkiye’ye göçün temel belirleyicileri olmaktadır.

Bu sorular;

- 3.606.737 Suriyeli sığınmacının zorunlu göç yolu ile geldiği Türkiye’de nüfusun % 4,40’ına tekabül etmeleri emek piyasası için bir fırsat mı, yoksa risk mi oluşturmaktadır?
- Kayıt dışı istihdam ve işsizlik artışında Suriyeli işgücünün payı nedir?
- Suriyeli sığınmacıların ekonomik faaliyetlere katılımları Türkiye için bir avantaj mı yoksa dezavantaj mıdır?
- Araştırma alanı seçilen Gaziantep ve Şanlıurfa’da görülen yüksek işsizliğin temel belirleyicileri, sığınmacılar olduğu yönündeki algıların doğruluk payı nedir?
- Suriyeli sığınmacıların emek piyasasına “ucuz emek” ve “vasıfsız işgücü” olarak katıldıkları, bu yönü ile çalışma ücretlerini düşürdükleri ve işsizliğe yol açtıkları yönündeki tartışmaların gerçek payı nedir?
- Türkiye’de istihdam açığını yerel iş gücü ile kapatmakta zorlanan işletmelerin bu sorununa sığınmacılar çözüm olabilir mi?

6. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi

2011-2019 yılları arasında yasal veya yasal olmayan yollarla Türkiye’ye giriş yapan 3.606.737 Suriyeli kayıt altına alınmıştır. Kayıt altına alınan Suriyeli sığınmacıların yaklaşık % 60’ı 15-64 yaş aralığındadır. 15-64 yaş grubunda 256.715 sığınmacı Gaziantep’te, 271.050 sığınmacı ise Şanlıurfa’da yaşamaktadır(Göç İdaresi, Mart 2019). Bu çalışmanın ana kütesini oluşturan

15-64 yaş grubu Suriyeli sığınmacıların sayısı her iki ilde toplam 527.765 kişidir. Araştırma örnekleminin seçiminde, Türkiye’de en fazla göç alan kentler arasında ikinci ve üçüncü sırada yer alan Gaziantep ve Şanlıurfa kentleri araştırma alanı olarak seçilmiştir. Anket, gözlem ve yüz yüze görüşme gibi araçların kullanıldığı bu çalışmada 453 örneklem seçilmiştir. Maksimum çeşitlilik örnekleme ile araştırma konusu içinde görel olarak oluşturulan küçük bir örnekleme, çalışılan bir probleme taraf olabilecek örneklerin (işçi) çeşitliliği en fazla düzeyde yansıtılmaya çalışılmıştır. Bu yöntemi uygulamadaki amaç, çeşitlilik arasında paylaşılan ortak olguların varlığıdır. Bu ortak olgular problemi farklı yönleri ile açıklamaya çalışacak ve çalışmayı özgün kılacaktır.

7. Gaziantep ve Şanlıurfa’da Suriyeli Sığınmacıların Emek Piyasasına Etkileri: Bulgular ve Yorumlar

Gaziantep ve Şanlıurfa kentlerinde, Suriyeli sığınmacıların çalışma hayatında istihdama katılım, mesleki eğitim, işsizlik, ücret düzeyi ve kayıt dışı istihdam gibi emek piyasasının değişkenlerine yönelik uygulanan veri toplama teknikleri ile ortaya çıkan bulgular yorumlanmıştır.

Tablo 5. Suriyeli İşgücünün Demografik Yapısı

Cinsiyet	Sayı	Yüzde(%)
Kadın	160	35,3
Erkek	293	64,7
Toplam	453	100,0
Yaş	Sayı	Yüzde(%)
15-20 yaş	96	21,2
21-26 yaş	106	23,4
27-32 yaş	105	23,2
33-38 yaş	81	17,9
39-44 yaş	42	9,3
45 yaş veya üzeri	23	5,1
Toplam	453	100,0
Medeni Durum	Sayı	Yüzde(%)
Evli	183	40,4
Bekâr	210	46,4
Dul	60	13,2
Toplam	453	100,0
Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde(%)
Okur-Yazar/İlköğretim	56	12,4

Lise	138	30,5
Üniversite (öğrenciler dâhil)	212	46,8
Lisansüstü	47	10,4
Toplam	453	100,0

Tablo 5'te, Suriyeli işgücünün cinsiyete göre dağılımında %35,3'ünün kadın, %64,7'sinin erkek, yaşa göre dağılımlarında, %21,2'sinin 15-20 yaş, %23,4'ünün 21-26 yaş, %23,2'sinin 27-32 yaş, %17,9'unun 33-38 yaş, %9,3'ünün 39-44 yaş, %5,1'inin 45 yaş ve üzeri olduğu belirlenmiştir.

Medeni duruma göre, %40,4'ünün evli, %46,3'ünün bekâr, %13,2'sinin dul, eğitim durumlarına göre dağılımları incelendiğinde, %12,4'ünün okur-yazar/ilköğretim, %30,5'inin lise, %46,8'inin üniversite, %10,4'ünün lisansüstü olduğu belirlenmiştir. Türkiye'de yaşayan 3.606.737 Suriyeli sığınmacı içinde erkek nüfusu 1.976.055, kadın nüfusu ise 1.666.683 dolayındadır. Suriyeli sığınmacıların erkek nüfusu kadınlardan 309.372 daha fazladır.

Kadın ve erkek nüfusu arasındaki bu fark Şanlıurfa ve Gaziantep ilinde yapılan işgücü anketine de yansımaktadır. Suriyeli iş gücü daha çok 21-32 yaş arasında yoğunlaşmaktadır. Eğitim durumlarına göre analiz edilen Suriyeli iş gücünün daha çok üniversite (çoğu öğrenci) ve lise mezunlarından oluştuğu görülmektedir.

Tablo 6. Suriyeli İşgücünün Türkiye'ye Giriş Tarihine Göre Dağılımları

Türkiye'ye Giriş Yapılan Tarih	Sayı	Yüzde(%)
2011	45	9,9
2012	62	13,7
2013	118	26,0
2014	110	24,3
2015	118	26,0
Toplam	453	100

Tablo 6'da, Suriyeli işgücünün %9,9'unun 2011, %13,7'sinin 2012, %26,0'ının 2013, %24,3'ünün 2014, %26,0'ının 2015 yılında Türkiye giriş yapmıştır. 2013 yılı ve sonraki yıllarda yoğun olarak giriş yapıldığı görülmektedir. Meslek öğrenme ve iş bulma gibi çabalar bu tarihlerde yoğunlaşmaktadır. 2013 yılından önce giriş yapan sığınmacı iş gücünün henüz yerleştiği kentleri ve iş dünyasını

tanımadığı gerekçesi ile çalışma hayatında yer almadıkları düşünülebilir.

Tablo 7. İşgücünün Türkiye'ye Göç Etmeden Önceki Mesleklerine Göre Dağılımları

Suriye'deki Meslekleri	Sayı	Yüzde(%)
İşçi	86	19,0
Terzi	28	6,2
Öğretmen	77	17,0
Sağlık Personeli	19	4,2
Öğrenci	187	41,3
Diğer	56	12,4
Toplam	453	100,0

Tablo 7'de, Suriyeli işgücünün %19,0'ının işçi, %6,2'sinin terzi, %17,0'ının öğretmen, %4,2'sinin sağlık personeli, %41,3'ünün öğrenci, %12,4'ünün diğer olduğu belirlenmiştir.

Tablo 8. Suriyeli İşgücünün Türkiye'de Sahip Olduğu Mesleğe Göre Dağılımı

Türkiye'deki Meslekleri	Sayı	Yüzde(%)
İşçi	116	25,6
Terzi	28	6,2
Öğretmen	78	17,2
Sağlık Personeli	22	4,9
Öğrenci	181	40,0
Diğer	28	6,2
Toplam	453	100,0

Tablo 8'de, Suriyeli işgücünün %25,6'sının işçi, %6,2'sinin terzi, %17,2'sinin öğretmen, %4,9'unun sağlık personeli, %40,0'ının öğrenci, %6,2'sinin diğer olduğu belirlenmiştir.

Tablo 9. Suriyeli İş Gücünün Türkiye'de Mesleğinde Çalışma Süresi

Türkiye'deki Mesleklerinde Çalışma Süreleri	Sayı	Yüzde(%)
1 yıldan az	53	11,7
1 yıl	47	10,4
2 yıl	84	18,5
3 yıl	131	28,9
4 yıl	101	22,3
5 yıl ve üzeri	37	8,2
Toplam	453	100,0

Tablo 9’da, Suriyeli işgücünün,%11,7’sinin bir yıldan az, %10,4’ünün bir yıl, %18,5’inin iki yıl, %28,9’unun üç yıl, %22,3’ünün dört yıl, %8,2’sinin beş yıl ve üzeri olduğu belirlenmiştir. Kendi mesleklerinde üç ve dört yıl çalışanların oranı yüksektir. Beş yıl ve üzerinde kendi mesleklerinde çalışan iş gücü sayısı en düşük düzeyde görülmektedir.

Tablo 10. Suriyeli İşgücünün Aktif Çalışma Durumuna Göre Dağılımları

Şu an Çalışma Durumu	Sayı	Yüzde(%)
Evete	217	47,9
Hayır	236	52,1
Toplam	453	100,0

Tablo 10’da Suriyeli işgücünün %47,9’unun çalıştığı, %52,1’inin ise çalışmadığı belirlenmiştir. Suriyeli işgücünün yaklaşık yarısına yakını (%47,9) herhangi bir işte çalıştığı görülmektedir. İş gücünün önemli bir bölümünün kayıt dışı istihdamda çalıştığı görülmektedir.

Tablo 11. Suriyeli İşgücünün Çalışmama Sebebine Göre Dağılımları

Çalışmama Sebebi	Sayı	Yüzde(%)
İş Bulamadım	28	11,9
Okuyorum	167	70,8
Hastalık	15	6,4
Çalışmak İstemiyorum	15	6,4
Diğer	11	4,7
Toplam	236	100,0

Tablo 11’de, işgücünün, %11,9’unun iş bulamadım, %70,8’inin okuyorum, %6,4’ünün hastalık, %6,4’ünün çalışmak istemiyorum, %4,7’sinin diğer olduğu belirlenmiştir. 15-64 yaş grubu işgücünün çalışmama sebepleri arasında, en fazla (okuyorum)görülmektedir. İş arayan, ancak iş bulamayanların %11,9 dolayındadır. Türkiye’de olduğu gibi Gaziantep ve Şanlıurfa’da çalışmak isteyen Suriyeli iş gücü içinde çok az bir kısmın iş bulamadığı görülmektedir.

Tablo 12. Suriyeli İşgücünün Gelir Durumuna Göre Dağılımları

Gelir Durumu	Sayı	Yüzde(%)
500-1000 TL	146	32,2
1001-1500 TL	106	23,4
1501-2000 TL	121	26,7
2001-2500 TL	35	7,7
2501 TL veya üzeri	45	9,9
Toplam	453	100,0

Tablo 12’de Suriyeli işgücünün,%32,2’sinin 500-1000 TL, %23,4’ünün 1001-1500 TL, %26,7’sinin 1501-2000 TL, %7,7’sinin 2001-2500 TL, %9,9’unun 2501 TL veya üzeri olduğu belirlenmiştir. Gelir durumu analiz edebilecek olursa, asgari ücretin altında herhangi bir ücret ile çalışanların oranı %81,9 dolayındadır. Türkiye emek piyasasında Suriyeli çalışanların düşük ücretle çalıştıklarına yönelik tartışmaları destekler nitelikte olan anket sonuçlarında, 1000 TL ve altında ücret alanların oranı %32,2 ile en yüksek düzeyde görülmektedir.

Tablo 13. Suriyeli İşgücünün Gaziantep ve Şanlıurfa’da Çalışmak İçin Mesleki Eğitim Alma Durumuna Göre Dağılımları

Türkiye’de Çalışmak İçin Mesleki Eğitimi Alma Durumu	Sayı	Yüzde(%)
Evet	87	19,2
Hayır	366	80,8
Toplam	453	100,0

Tablo 13’de, Suriyeli işgücünün, %19,2’si mesleki eğitim almıştır, %80,8’i ise mesleki eğitim almamıştır. Türkiye’nin her alanda mesleki eğitim olanakları geniş olan bir ülke olmasına rağmen mesleki eğitim almak isteyenlerin çok düşük oranda (%19,2) olması çalışmak arzusunun güçlü olmadığı yönünde bir işaret kabul edilebilir. İŞKUR eğitim ve istihdam programları kapsamında ücretsiz mesleki eğitim vermektedir.

Tablo 14. Suriyeli İşgücünün Türkiye’de Yaşadıkları Kentlere Göre Dağılımları

Türkiye’de Yaşanan Kent	Sayı	Yüzde(%)
Gaziantep	224	49,4
Şanlıurfa	229	50,6
Toplam	453	100,0

Tablo 14’te, Suriyeli işgücünün %49,4’ünün Gaziantep, %50,6’sının Şanlıurfa yaşadığı görülmektedir. Gaziantep daha çok sanayi yönü ile tercih edilirken, Şanlıurfa tarım ağırlıklı ancak sanayide gelişmekte olan bir kent özelliği ile tercih edilmiştir. Her iki kentte birbirine yakın sayıda örneklem seçilmesine özen gösterilmiştir.

Tablo 15. Suriyeli İşgücünün Aldıkları Eğitime Göre Dağılımları

Türkiye’de Alınan Eğitim	Sayı	Yüzde(%)
Kuaför	18	20,7
Mobilyacı	8	9,2
Oto Tamircisi	16	18,4
Boyacı	8	9,2
Elektrik Tamircisi	12	13,8
El Sanatları	6	6,9
Diğer	19	21,8
Toplam	87	100,0

Tablo 15’te eğitim alanların en fazla kuaför, oto tamircisi, elektrik tamircisi gibi kısa sürede ve basit şekilde öğrenilen ve istihdamı kolay, ayrıca ücretleri de piyasa ücretleri üzerinde olan mesleklerde yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo 16. Suriyeli İşgücünün, İç Savaş Bittikten Sonra Tekrar Suriye’ye Dönme İsteğine Göre Dağılımları

İç Savaş Sonrası Tekrar Suriye’ye Dönme İsteği	Sayı	Yüzde(%)
Evet	220	48,6
Hayır	115	25,4
Kararsız	105	23,2
Avrupa Ülkelerine Gitmek İstiyorum	13	2,9
Toplam	453	100,0

Tablo 16’da, Suriyeli işgücünün savaş sonrası ülkelere dönme isteği analiz edildiğinde, %48,6’sının evet, %25,4’ünün hayır, %23,2’sinin kararsız, %2,9’unun Avrupa ülkelerine gitmek istiyorum olduğu belirlenmiştir. AB ülkeleri mültecileri güvenlik açısından potansiyel tehdit, çalışma hayatında ise yerli iş gücünün yapmak istemediği ayak işlerini yapan kişiler olarak görmektedir. Politik açıdan bakıldığında Avrupa ülkeleri Hristiyan dinine mensup olan mültecilere genelde kapılarını açtığı, beyin göçü konusunda ise iyi eğitilmiş mültecileri tercih ettiği en çok görülen ayrımcılık yaklaşımıdır. Yüz yüze yapılan görüşmelerde ve her iki kentte yapılan anket çalışmasında elde edilen bulgularda da görüldüğü gibi Suriyeli sığınmacıların büyük oranda Avrupa ülkelere gitmek istemedikleri ortaya çıkmıştır.

SONUÇ

Bu çalışmada, 453 örneklem üzerinde yapılan bir saha çalışması ile Suriyeli sığınmacıların Gaziantep ve Şanlıurfa emek piyasası üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Araştırmada önemli bulgulara ulaşılmıştır. Suriyeli sığınmacıların, kayıt dışı istihdam oranları, işsizlik ve ücretler üzerinde etkileri olduğu belirlenmiştir. Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde yapılan araştırmalarda, kayıtlı istihdam üzerinde sığınmacı iş gücünün etkisinin ya hiç olmadığı ya da son derece sınırlı olduğu görülmektedir. Suriyeli sığınmacıların yerel işgücünün yerini alarak işsizliğe sebep olmaları yönünde oluşan algı, emek piyasasına ilişkin en büyük tehditlerden biridir. Bu tehdit daha çok kadın, çocuk ve gençlerin çalışma hayatına atılmasına yol açmaktadır.

Türkiye’de bulunan Suriyelilere yönelik kamu kurumları, uluslararası yardım kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşlarca yapılan gıda, giyim vb. yardımların büyük bölümü yerli firmalar tarafından üretilmektedir. Bu durum, Türk vatandaşlarının gözünde yatırım, üretim ve istihdama aktarılması gereken kaynakların Suriyeli sığınmacılar için harcandığı yönünde tepkilere neden olmaktadır. Ancak, Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde temel ihtiyaçların karşılanması için harcanan paralar yerli firmaların üretim miktarının artmasına yol açmaktadır. Bu durum ekonomiye bir canlılık kazandırmaktadır. Sonuç itibari ile üretim artışı olurken kayıtlı istihdamda artış meydana

gelmektedir. Suriyeli sığınmacıların bu etkileri de unutulmamalıdır. Suriyeli sığınmacıların işsizlik üzerindeki etkilerinin sınırlı olduğuna dair yapılan birçok araştırmada, sığınmacıların geçimlerini sağlamak için çalıştıkları işlerin daha çok yerel işgücününün talip olmadığı veya yapmak istemediği işler olduğu ifade edilmektedir.

Emek piyasasına ilişkin bir başka tehdit ücretlerle ilgilidir. Suriyeli sığınmacıların kayıt dışı sektörlerde istihdam edildikleri ve ücret seviyesini düşürdükleri ifade edilmektedir. Yaşamak zorunda olan sığınmacıların işverenlerle ücret pazarlığı yapma ya da önerilen ücreti reddetme gibi şansları yoktur. Ücret düşüklüğü sığınmacının değil işverenlerin bir tercihidir. Buna rağmen, düşük ücretle çalışmak zorunda bırakılan sığınmacıların emek piyasasının yapısını bozduğu gerekçesiyle tehdit olarak algılanmalarından dolayı işverenler rahatsız olmamaktadır. Daha çok üretimde ucuz emek olarak kullanılan Suriyeli işgücünün yerel işçilerin işlerini ellerinden aldıkları yönündeki düşünce ve baskı yanıltıcıdır. İşverenlere göre, sığınmacı işgücü emek açığı olan iş kollarındaki boşluğu kapatmaktadır.

Türkiye'ye göç eden Suriyeli sığınmacıların sermaye ve emek piyasası üzerine olan etkilerinin araştırıldığı bu çalışmada, ortaya çıkan sonuçlardan hareketle, uluslararası göç doğru yönetildiği takdirde ekonomik ve sosyal gelişmeye katkıda bulunabilir. Bu anlamda yapılması gerekenleri öneri olarak sıralamak gerekirse şu adımların atılması uygun olacaktır.

Suriyeli işgücü sorununa bir yabancı sorunu olarak değil, ulusal bir sorun olarak yaklaşmak zorunludur. Bu düşünce ile oluşturulacak politikalarla sığınmacıların ekonomiye ve topluma kazandırılması kolay olacaktır. Bu bakış açısı ile sorunu çözmek için, çalışma mevzuatında yer alan kısıtlamaların asgariye çekilmesi uygun olacaktır. Diğer bir öneri, sığınmacılara verilen ücretlerin asgari ücretin altında verilmemesi için ödemelerin bankalar yolu yapılarak denetim altına alınması mümkündür. Kayıt dışı istihdamın önlenmesi için mesleki eğitimin işgücü açığı olan mesleklerde yoğunlaştırılması, yaygınlaştırılması ve sürekli hale getirilmesi sorunların çözümünde etkili olacaktır.

KAYNAKÇA

- Anadolu Ajansı (2017), Türkiye'deki Suriyelilere 25 Milyar Dolar Yardım,Haber,<http://aa.com.tr/tr/turkiye/turkiyedeki-suriyelilere-25-milyar-dolarlikyardim/782973E.T.: 30.03.2017>.
- Adıgüzel, Y. (2016), Göç sosyolojisi. Ankara: Nobel Yayınları
- AFAD (2013). Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar, 2013 Saha Araştırması Sonuçları, https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2376/files/60-2013123015491-syrian-refugees-in-turkey-2013_baski_30_12_2013_tr.pdf E.E.T.: 20.04.2018.
- AFAD (2014), Suriye'den Türkiye'ye Nüfus Hareketleri, Kardeş Topraklarındaki Misafirlilik Raporu, <https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/79-20140529153928-suriye'denturkiye'yenufushareketleri,-kardes> E.T.: 20.04.2018.
- AFAD (2017). Afet Raporu– Suriye, <https://www.afad.gov.tr/tr/2372/Afet-RaporuSuriye> E.T.:22.05.2017.
- Akgündüz, Y. E., Berg, Marcel V.D. and Hassink, W. (2015). The Impact of Refugee Crises on Host Labor Markets: The Case of the Syrian Refugee Crisis in Turkey. Discussion Paper No: 8841. The Institute for the Study of Labor (IZA). Bonn. Germany, pp. 1-27
- Altun, U. ve Görel, Ö. (2013). Sığınmacılar ve Mülteciler Raporu. Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 311:91-95.
- Balkan, B. and Tumen, S. (2016) Immigration and Prices: Quasi-Experimental Evidence from Syrian Refugee in Turkey. TCMB Working Paper No: 16/01.657686.<https://ideas.repec.org/p/tcb/wpaper/1601.html>, E.T.: 24.07.2018.
- Binatlı, A.O. ve Esen, O. (2016). Suriyeli mültecilerin bölgesel işgücü piyasalarına etkisi” Ortadoğudaki çatışmalar bağlamında göç sorunu, Yayını. Haz: Elif Yıldırımçı, Ankara: Efil Yayınevi
- BMMYK, 1951 Mültecilerin Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi ve Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü.
- Carpio, X.V.D. and Wagner, M. (2015). The Impacts of Syrian Refugees on the Turkish Labor Market. Policy Research working, p.7402. World Bank Group.
- Ceritoğlu, E., Yunculer, H.B.G., Torun, H. and Tumen, S. (2015). The Impacts of Syrian Refugees on Natives' Labor Market Outcomes in Turkey: Evidence from a Quasi-experimental Design. Ankara: Central Bank Report.
- Çiçekli, B. (2009). Uluslararası hukukta mülteciler ve sığınmacılar. Ankara, Seçkin Yayınları,
- Çiçekli, B. ve Demir, O.Ö. (2013). Türkiye koridorunda yasadışı göçmenler. Ankara:

- Karınca Yayınları,
Ekşi, N. (2012). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (Tasarısı), İstanbul, Beta Yayınları
- Erdoğan, M,M (2017). Suriyeliler Barometresi, İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayını Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2017). Giriş-Çıkış İstatistikleri, http://www.goc.gov.tr/icerik6/giris-cikis_363_378_4708_icerik E.T.: 28.04.2017.
- Gür, N,ve Tatlıyer, M. (2018). Giriş: Bütünlüklü Bir Fotoğraf Oluşturabilmek, Suriyeli Sığınmacılar ve Türkiye Ekonomisi-Evrensel Tecrübe Işığında Bir Etkiyi Konuşmak. Uluslararası Teknolojik Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Vakfı (UTESAV)Yayını, s.9-11.<http://www.utesav.org.tr/yayinlar-suriyeli-siginmacilar-ve-turkiye-ekonomisiraporu-17.html>, E.T. : 10.03.2019.
- Kaya, İ., & Eren, E. Y. (2015, October). Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu: Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri. İstanbul: SETA Yayınları
- Göç İdaresi Raporu (2016). https://www.goc.gov.tr/icerik6/2016-turkiye-goc-raporuyayinlandi_363_377_10625_icerik, E.T. : 8 Mayıs 2018.
- Mülteciler Derneği, (2019). Suriyeli Sığınmacılar İstatistikleri, 20 Mayıs 2019.<https://mülteciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> E.T. : 30 Mayıs 2019.
- Gür, N. (2018), Suriyeli sığınmacılar ve Türkiye Ekonomisi Evrensel Tecrübe Işığında Bir Etkiyi Konuşmak, Uluslararası Teknoloji Ekonomi ve Sosyal Araştırma Vakfı (UTESAV), <http://www.utesav.org.tr/yayinlar-suriyeli-siginmacilar-ve-turkiye-ekonomisiraporu-17.html>, E.T. : 06.04.2019.
- Gür ve Tatlıyer, (2018). Giriş: Bütünlüklü Bir Fotoğraf Oluşturabilmek, Suriyeli Sığınmacılar Ve Türkiye Ekonomisi 2018; Evrensel Tecrübe Işığında Bir Etkiyi Konuşmak,<http://www.musiad.org.tr/F/Root/Pdf/2018/suriyeli-siginmacilar-ve-turkiyeekonomisi-raporu.PDF> E.T. : 06.04.2019.
- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (İGİG)(2017). “Türkiye Göç Raporu 2017”, Ankara
- İnsan Hakları Evrensel Bildirisi (1948) <https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-evrensel-beyannames/> (20.05.2019). İnsani Gelişme Vakfı (INGEV), <https://www.telgraf.net/haber/ingevden-multecilerin-calisma-bilancosu-haberi67839.html>, E.T. : 18.06.2019.
- Koyuncu, A. (2016). Nimet Mi? Külfet Mi? Türkiye'nin Suriyeli sığınmacıları ve göç ekonomisi üzerine bir derkenar, Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyeliler: Tespitler Ve Öneriler, (Edit: Adem Esen, Mehmet Duman), İstanbul: WALD: Dünya Yerel Yönetim Ve Demokrasi Akademisi Vakfı Yayını, s.78-125.
- Lordoğlu, K., Kıroğlu, M. ve Tanyılmaz, K. (2004). Türkiye'de Enformel İstihdam ve Yabancı Kaçak İşgücü. İstanbul: MÜ, UĞINAR Proje Raporu,

- Lordoğlu, K. ve Aslan, M. (2015). Beş Sınır Kenti ve İşgücü Piyasalarında Değişim: 2011-2014. Göç Dergisi, 2(2):249-267.
<http://tplondon.com/dergi/index.php/gd/article/view/51> E.T. :30 Mart 2019.
- Lordoğlu, K., & Aslan, M. (2016). En Fazla Suriyeli Göçmen Alan Beş Kentin Emek Piyasalarında Değişimi: 2011-2014. Çalışma ve Toplum, 49(2).
- Lordoğlu, K., & Aslan, M. (2018). Görünmeyen Göçmen Çocukların İşçiliği: Türkiye'deki Suriyeli Çocuklar. Çalışma ve Toplum, 57(2).
- Mülteciler Derneği, (2019) <https://mülteciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> E.T.: 10.06.2019.
- ORSAM-TESEV Rapor No: 195, (2015).Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri,1-44, Orta Dođu Stratejik Araştırmalar Merkezi,
- Özpınar, E., Çilingir Y.S. ve Düşündere A.T. (2016), Türkiye'deki Suriyeliler: İşsizlik Ve Sosyal Uyum, Ankara:TEPAV Yayını (Deđerlendirme Notu),
- Pazarıcı, H. (1989). Uluslararası hukuk dersleri II. Kitap. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 167-173.
- Sanduvaç, Z. Türkmen, M. (2013), Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Sığınmacılar İçin Durum Analiz Raporu, Aralık/2013, CWW ve Mavi Kalem Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, http://www.mavikalem.org/wp-content/uploads/2014/05/Durum-Analizi-Suriyeli-Siginmacilar_Sanlıurfa-2013-.pdf E.T.: 20.05.2019. UNHCR; Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler, <https://www.unhcr.org/tr/12529-turkiyedeki-suriyeli-multeciler-hakkinda-siksorulan-sorular.html>, (20.04.2018)
- TÜİK İşgücü İstatistikleri,2010-2019, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, E.T. : 10.06.2019.